OPTION INTERNATIONALE DU BACCALAURÉAT
SESSION 2014

SECTION : NÉERLANDAISE

ÉPREUVE : LANGUE ET LITTÉRATURE

DURÉE TOTALE : 4 HEURES

Le dictionnaire unilingue dans la langue de la section est autorisé.
Les dictionnaires sous forme électronique ne sont pas autorisés.

Le candidat devra traiter l'un des deux sujets suivants :

1. ***De teleurgang van het Nederlands in Vlaanderen* en *De Hollander als aap*, Benno Barnard**
   (Explication de texte sur base de questions – résumé – commentaire ou composition)

   ou

2. **Yves Petry, *De maagd Marino.***
   (Composition sur un sujet littéraire)

I

TYPE OPGAVE: TEKSTVERKLARING, SAMENVATTING EN COMMENTAAR

TOELICHTING OP DE TEKST EN DE OPDRACHTEN

Voor de onderstaande tekst werden twee columns van Benno Barnard samengevoegd. Ze verschenen allebei in het tijdschrift *Knack* als deel van een vijfdelige reeks. Daarin liet Barnard zijn licht schijnen over de toestand van de Nederlandse taal. De eerste column verscheen als *'De teleurgang van het Nederlands in Vlaanderen'* op 15 oktober 2008. De tweede dateert van 29 oktober van datzelfde jaar en is getiteld *'De Hollander als aap'*.

Benno Barnard (Amsterdam, 21 november 1954) is een Nederlands dichter, essayist, toneelschrijver en vertaler. Hij woont sinds 1976 in België. De vraag naar de identiteit van de naoorlogse Europeaan vormt de drijvende kracht achter zijn oeuvre, waarin hij vaak 'het Belgische model' als voorbeeld gebruikt, onder verwijzing naar de Oostenrijks-Hongaarse dubbelmonarchie. Het achterdoek van dit alles is de Europese geschiedenis en de rol van de judaïsche filosofie daarin; centraal in Barnards hele werk staat de Talmoedische overtuiging dat 'het geheim van de verlossing' de herinnering via taal is. Vandaar dat hij zich stelselmatig opwerpt als pleitbezorger van de Nederlandse (standaard-)taal, getuige daarvan de twee onderstaande columns.

Lees de tekst zorgvuldig door. Beantwoord vervolgens de vragen en werk de opdrachten uit. In de voetnoten staan enkele woorden toegelicht.

Tekst 1. De teleurgang van het Nederlands in Vlaanderen - *opgedragen aan Herman Jacobs*

I In Vlaanderen was de toestand vroeger deze: de burgerij sprak Frans, met wisselende hoeveelheden *haar op*; flamingantische[1] intellectuelen, schrijvers allereerst, drukten zich in een ietwat plechtstatig, met bladgoud overtogen Nederlands uit; en volksmensen spraken een diep dialect, dat voor bezettende troepen en de inwoners van een dorp drie boogscheuten verderop geheel abstruus[2] bleef.

II Na meer dan honderd jaar van Vlaamse emancipatie is de situatie als volgt geëvolueerd: bijna iedereen spreekt slecht Nederlands, zelfs menige schrijver; de kennis van het Frans is naar een haast Hollands niveau afgezakt; en de meeste dialecten zijn zieltogend, zo niet morsdood. De televisie moet iedere tweede Vlaming ondertitelen, wat niet echt op een massaal succes van de Vlaamse Beweging wijst, en al even verschrikkelijk is de ondertiteling van Nederlanders, ook als ze zeer beschaafd spreken.

III De drie rampzaligste jaartallen in de Vlaamse geschiedenis zijn 1585, de Val van Antwerpen, 1830, het verjagen der Hollanders, en 1989, de stichting van de Vlaamse Televisie Maatschappij. Geert van Istendael zei dit onlangs en die heeft altijd gelijk.[3] VTM is de doodsteek voor het beschaafde Nederlands; die louter op winstbejag gestoelde onderneming heeft de Vlaamse volksmens van ieder contact met het noorden beroofd, hem opgesloten in zijn parochiale benepenheid en hem gestijfd in de gedachte dat wat hij zelf spreekt ook in de grote wereld een geschikte vorm van communicatie is. Die gewetenloze schoften van VTM hebben de Vlaamse emancipatie gesmoord in een drab van domheid en wantaal, waar ik aan toe moet voegen dat tegenwoordig ook een deel van de VRT[4] zijn uiterste best doet om het volk zo achterlijk mogelijk te houden.

IV In de oude toestand, die ik als kind nog heb meegemaakt, leefden de meeste mensen in een creatief spanningsveld tussen een gaaf dialect - een taal zonder een leger en een vloot dus - en het algemeen Nederlands, de taal die als vehikel van de beschaving, de traditie en de wetenschap diende, en als dusdanig bezig was het Frans te vervangen; daarnaast leerde men de taal van Jacques Brel nog altijd op een peil dat vanuit het heden beschouwd niet goed meer valt voor te stellen.

V Vlaanderen is dus alles kwijtgeraakt.

VI In die omstandigheden is het mogelijk geworden dat ook vertegenwoordigers van de elite met het dialect dwepen, een fenomeen dat nog wordt versterkt

---

1 Flamingant: actief aanhanger van de Vlaamse Beweging, een beweging die ijvert voor de Vlaamse taal en cultuur

2 Abstruus: ondoorgrondelijk

3 Hiermee verwijst Barnard naar een harde polemiek die hij samen met Van Istendael voerde tegen de invloed van de huidige islam in Europa

4 Vlaamse Radio- en Televisieomroep

door de pandemische[5], uit frustratie en luiheid voortvloeiende afkeer van Nederland, die mij meer dan wat ook in dit land met droefheid vervult. Weliswaar moet dat dialect als Lazarus uit de dood herrijzen, maar het is volkseigen, nietwaar, het borrelt in de darmen van de Vlaming, het is zijn boer, zijn scheet, zijn lichaamseigen akoestiek. En zo komt het dat mensen links en rechts dialectlessen volgen. Daar zou ik niets op tegen hebben, gesteld dat iedereen goed Nederlands kende, maar op dit punt in de geschiedenis is het een rampzalige ontwikkeling. En dus moeten anderstaligen in Brugge in het kader van hun integratie maar Brugse dialectlessen volgen[6]; geen hond in die stad praat immers uit eigen beweging Nederlands. Het is inmiddels een beruchte casus, die de totale ineenstorting van de Vlaamse emancipatiebeweging symboliseert: een au fond *reactionaire verheerlijking van de volkstaal*, die uiteindelijk zal verhinderen dat mensen ooit nog tot de elite toetreden. Aldus zinkt dit gewest geheel in zijn eigen provinciale taalprut weg.

VII De slotsom is een paradox: vroeger onderdrukten de Franstaligen het Nederlands, wat een heilzaam effect bleek te hebben op het Nederlands; thans onderdrukken de Vlamingen zelf het Nederlands, wat fatale gevolgen blijkt te hebben. Nu nog een eigen republiek met Bokrijk[7] als hoofdstad.

Tekst 2. De Hollander als aap - *opgedragen aan Margriet Vonno*

VIII Nederlanders bewonen weliswaar een deprimerende moerasdelta aan de rand van Europa, maar ze vleien zich graag met het idee dat ze wereldburgers zijn omdat ze vloeiend Engels spreken. Die gedachte kan enkel ontstaan in een brein waarin de Engelse poëzie nooit voor enige onrust heeft gezorgd; alleen mensen voor wie taal uitsluitend een manier is om met hun medeschepselen te communiceren, en geen scheppende kracht, bedwelmen zichzelf met dat soort geurstoffen - helaas een overweldigende meerderheid van de bevolking dus.

IX De Engelstaligen zelf vallen ons graag bij, gestuurd door hun eigen onvermogen om een vreemde taal te leren 'Niemand lijkt meer op ons dan jullie,' zegt een John in de pub, wiens zeilboot in een Hollandse jachthaven overwintert, wat in zijn ogen een band tussen ons schept. 'We zijn allebei zeevarende volkeren. Vrijheidslievend, je weet wel.' We hangen naast elkaar aan de bar, maritieme meervouden, zatte brokken grammatica. 'Zelfde gevoel voor humor ook.' Het is een Engelse specialiteit: je met behulp van ijdele complimenten subtiel vernederen. Wat hij zegt betekent namelijk dat je als Nederlander zijn vertedering opwekt. In de ogen van John ben ik een verre genetische verwant, aandoenlijk met zijn spraakgebrek, maar helaas onvoldoende geëvolueerd - de aap van de Engelsman. Zoals ik dat noem, denkend aan Shakespeare, die de slaap als 'the ape of death' omschrijft. 'Jullie spreken tenminste Engels, terwijl die verdomde Franse homo's het maar niet willen leren.' Ook zijn anale fixatie is bijzonder Brits.

X Ach ons Engels! De leugenachtige legende van de Nederlander die vloeiend

---

[5] Pandemisch: algemeen

[6] Het Brugse stadsbestuur organiseert dialectlessen voor 'vreemdelingen', met de bedoeling hun integratie te bevorderen.

[7] Openluchtmuseum in Belgisch Limburg, met als doel gebouwen en tradities te vrijwaren van de vergetelheid.

Engels spreekt wordt door de Engelsen met perfide sluwheid in stand gehouden, en mijn geboortelandgenoten zijn stom genoeg om erin te trappen, met als gevolg dat ze bij iedere internationale bijeenkomst onveranderlijk in het nadeel zijn - overal hebben Nederlandse politici recht op een tolk, steevast wijzen ze die af.

XI De Hollander verschijnt in het Holoceen[8]. Hij heeft leren spreken, maar zijn tongbotje is onvoldoende ontwikkeld, met als gevolg dat hij zich jegens zijn soortgenoten via keelraspingen verstaanbaar maakt - liefdevolle training maakt het evenwel mogelijk dat hij ook een echte taal leert, de enige echte eigenlijk.

XII 'We hadden die vierde oorlog tegen jullie niet moeten verliezen. Dan had iedereen nu Nederlands gesproken,' zeg ik, de Nederlanderthaler. 'Vechten zijn jullie niet goed in,' zegt John. Hij boert met enige hartstocht. Het onvergeeflijkste wat Nederland als koloniale macht heeft gedaan, behalve die smeerlapperij van de slavenhandel, is de niet-verspreiding van zijn taal - de Nederlandse kolonisatoren waren daar als reizende kruideniers niet in geïnteresseerd. Dat heeft ons tweederangs gemaakt: nuttige verbindingsofficieren van de Engelsen in Europa, ijverige hielenlikkers, geen natie van klootzakken meer, maar wel een van ellebogen.

XIII Tegenwoordig geven ze in Nederland al Engels op de kleuterschool; dat lijkt heel vooruitstrevend, maar het kweken van kosmopolitische kleuters berust op hetzelfde ijdele waandenkbeeld. Als de Nederlandse overheid niet zo bekrompen dacht, stelde ze Frans verplicht op de kleuterschool, een veel moeilijker taal voor ons, die een schatkamer vol denkbeelden en perspectieven biedt. Maar voortgedreven door de doodsangst voor provinciaal te worden aangezien, onderwerpen we ons aan de taal van de bazen. Of meende iemand dat de populariteit van het Engels en de neoliberale ideologie niets met elkaar te maken hadden? Dan bezit hij de engelachtigheid van een koorknaap.

---

[8] Holoceen: geologisch tijdvak

VRAGEN EN OPDRACHTEN:

I TEKSTVERKLARING

1. Achter deze twee columns zit één hoofdgedachte. Welke is dit?

2. Tot welke tekstsoort(en) behoren deze teksten? Beargumenteer je keuze (m.b.t. inhoud, doel, taal, presentatie).

3. Tekst 1
   a. Met welke hyperbolen zet Barnard in alinea III zijn mening kracht bij?

   b. Welk onderling verband vertonen de alinea's I tot en met IV?

   c. Welke oorzaken ziet Barnard voor de achteruitgang van het Nederlands in Vlaanderen?

4. Tekst 2

a. Alinea VIII: *'Die gedachte kan alleen ontstaan in een brein waarin de Engelse poëzie nooit voor enige onrust heeft gezorgd'*. Welke connotatie heeft 'onrust' hier? Leg uit wat Barnard met zijn uitspraak over onrust bedoelt.

b. Alinea XIII: welke bezwaren koestert Barnard tegen lessen Engels in de kleuterschool?

II SAMENVATTING

Maak een samenvatting van tekst 1, *De teleurgang van het Nederlands in Vlaanderen.*

III COMMENTAAR OF STELOPDRACHT

Schrijf een commentaar op deze tekst van ongeveer 50 regels. Geef daarin een reactie op de hoofdgedachte, een deelgedachte en/of een element in vorm of inhoud dat jou is opgevallen.

Of:

Schrijf een beschouwing of een betoog van dezelfde omvang bij één van de onderstaande uitspraken. Bedenk zelf een titel.

-1- Soms staat stijl de boodschap in de weg (over Barnards manier van schrijven).
-2- Vlamingen hebben recht op hun eigen soort Nederlands.
-3- Het Engels is voor Nederland de taal van de toekomst.
-4- Taalpessimisme is van alle tijden.
-5- Taalvrijheid, taalblijheid.

II

TYPE OPGAVE: OPSTEL OVER EEN LITERAIR ONDERWERP

OPDRACHT Schrijf een opstel met als onderwerp :
De consequentie van het gekozen vertelperspectief

Schrijf een opstel van ongeveer 100 regels. Werk het onderwerp uit en spits het toe op de roman van Yves Petry, *De maagd Marino*. Je kunt gebruik maken van de toelichting hieronder, maar wel in je eigen woorden. Je mag ook andere literaire en andere kunstvormen in je opstel betrekken als deze het onderwerp ondersteunen.

TOELICHTING

Het verhaal kan door een afstandelijke buitenstaander verteld worden of door een door subjectiviteit gekleurde of niet begrijpende ik-verteller en alles wat daartussen zit.
De vertelinstantie die door een auteur gekozen wordt, is een min of meer onzichtbare invloed op het verhaal.
De lezer is afhankelijk van de verteller voor de weergave van het verhaal.
Dat de verteller het goed voor heeft met de lezer, is niet altijd waar.